

Гайворонюк Н. В. Психологічні аспекти політичної влади / Гайворонюк Наталія Віленівна // Соціально-гуманітарні виміри правової держави: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (м. Дніпро, 14 квітня 2023 р.). - Дніпро: Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2023. - 411 с. - С. 55-58.

Гайворонюк Наталія Віленівна
кандидат філософських наук, доцент,
доцент кафедри соціально-поведінкових,
гуманітарних наук та економічної безпеки
Львівського державного університету внутрішніх справ

ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ПОЛІТИЧНОЇ ВЛАДИ PSYCHOLOGICAL ASPECTS OF POLITICAL POWER

Анотація

Політична влада є соціальним феноменом, чия психологічна інтерпретація відіграє важливу роль, як у теоретичному, так і практичному аспектах. Вивчення діалектики взаємин соціальної та психологічної природи влади становить важливий аспект психологічного аналізу політичних відносин. Одним із центральних концептів інтеракційної психології влади є поняття «владної легітимності», тобто сприйняття громадянами влади як законної і справедливої. Довіра є фактором підтримки легітимності влади та ефективної взаємодії між владою і громадянами.

Ключові слова: влада, політична влада, інтеракційна психологія влади, довіра.

Annotation

Political power is a social phenomenon whose psychological interpretation plays an important role in both theoretical and practical aspects. The study of the dialectic of relations between the social and psychological nature of power is an important aspect of the psychological analysis of political relations. One of the central concepts of the interactional psychology of power is the notion of "power legitimacy," the perception of the government by citizens as legitimate and fair. Trust is a factor in maintaining the legitimacy of the government and effective interaction between the government and citizens.

Key words: power, political power, interaction psychology of power, trust.

Влада є одним із ключових понять у політичній науці з різних причин. Не лише тому, що має велику значущість для аналізу політики і суспільства в цілому. Існують деякі причини психологічного характеру. Насамперед, йдеться про традиційне сприйняття громадянами влади, як чогось дуже важливого, що визначає хід подій і характер соціальних відносин. У переважній більшості населення влада зазвичай асоціюється з головними політичними проблемами, державними рішеннями, основними принципами соціального устрою суспільства. Такий імідж влади стимулює суспільний інтерес до вивчення цього явища і забезпечує популярність самого терміну[1]. Проблематиці влади присвячено чимало досліджень. Зокрема, варто згадати доробок таких авторів як М. Вебер, Р. Даль, Б. Рассел, Ч. Мерріам, Х. Лассвелл, Т. Парсонс, С. Люкс, Д. Марч, Д. Ронг, М. Фуко, Т. Вартенберг, В. Васютинський, І. Милосердна, Т. Траверсе, Є. Цокур та ін.

Справедливо вважається, що сутність влади, її справжній характер та динаміку змін можна зрозуміти в єдності трьох основних вимірів: матеріальному, психологічному та духовному, які є найбільш важливими складовими її природи. Якщо матеріальний вимір показує міру залежності влади від економічних стосунків, від рівня матеріального добробуту держави і його громадян, духовний вимір виявляє себе в якості суті політичної волі як «турботи», яка охоплює усі сфери і аспекти людського буття, *то* психологічний вимір владних стосунків демонструє значну залежність влади від соціально-психологічних детермінант – традицій, звичок, коливань громадського настрою, особистих якостей людей, що йдуть у владу і, нарешті, яка міра політичної соціалізації самої влади[2].

Політична влада є соціальним феноменом, чия психологічна інтерпретація відіграє важливу роль, як у теоретичному, так і практичному аспектах. Особливо ця тема стала актуальною за умов ведення інформаційної війни проти України, коли спроби дискредитації країною-агресором суб'єктів української влади, владних інституцій стають дедалі частішими. Тому вивчення діалектики взаємин соціальної та психологічної природи влади становить важливий аспект психологічного аналізу політичних відносин. В ньому відображається, з одного боку, розуміння того, що влада здійснюється конкретними людьми з їх

своєрідною психікою, а з іншого – визнається залежність влади від політичної поведінки, взаємодії людей в ході їх політичної активності.

Політична влада має важливі психологічні аспекти, серед яких виділимо наступне: влада та владні структури викликають певні психологічні реакції серед громадян, такі як відчуття підпорядкованості, довіри або недовіри тощо. Ці реакції можуть мати вплив на сприйняття влади та на підтримку або ж не підтримку політичних лідерів і партій. Політична влада може викликати емоції серед громадян, такі як страх, гнів і надію. Ці емоції можуть бути використані для зміни громадської думки та налаштування громадян на підтримку або не підтримку влади. Політична влада може стати причиною виникнення конфліктів та протистоянь між різними соціальними групами, наслідком чого влада, постійно зосереджена в руках окремих елітних груп, може викликати «ревності» і суперництво з боку інших соціальних груп. Влада може бути використана для формування політичної культури та ідеології. Вона може встановлювати певні цінності та норми поведінки, які потім можуть бути перенесені на різні сфери життя і впливати на формування світогляду громадян. Влада може використовувати певні психологічні техніки, наприклад, маніпулювання, для спроби зберегти і утримати своє панування. Маніпуляції можуть використовуватись для впливу на свідомість громадян, їх переконання та висновки.

Окрім соціального та економічного, політична влада має психологічний вплив на суспільство. Одним із ключових психологічних аспектів політичної влади є фактор впливу на свідомість і поведінку громадян. Крім того, влада здатна викликати різні емоції серед людей, такі як повага, страх, недовіра, гнів, невдоволення та інші. Ці емоції є важливими і впливають на сприйняття політичних рішень, дій і поведінки.

Політична влада також може психологічно впливати на тих, хто займає владні посади. Наприклад, або ж піднімати відчуття надмірної важливості своєї посади, або ж, навпаки, принижувати, провокувати відчуття безперервного навантаження, стресу, відповідальності. Це призводить до втоми, виснаження, нервових зривів тощо. Крім того, політична влада може впливати на когнітивні процеси людей, такі, як сприйняття, мислення, рішення. Наприклад, з точки зору

того, як люди оцінюють владні рішення та дії, і як вони впливають на суспільство. Нарешті, психологічні аспекти політичної влади можуть також включати питання взаємовідносин між владою та громадянами, а також- про взаємовідносини між самими політиками.

Безпосередньо ці питання можуть стосуватися таких важливих аспектів як комунікація і довіра. Психологія довіри досліджує різноманітні фактори, які впливають на її рівень щодо ставлення до політичної влад. До таких факторів можуть належати: досвід, культурні та індивідуальні особливості, комунікація та спілкування, відповідальність та зобов'язання тощо. Наприклад, довіра до політичної влади може бути підвищена або понижена на основі попереднього досвіду взаємодії з владою; культурні та індивідуальні особливості сприйняття влади в різних країнах також мають значення, внаслідок чого можуть бути вираженими різні стереотипи сприйняття влади від її обоження до повного відчуження від неї; якість комунікації та спілкування має велике значення, адже, якщо громадяни розуміють, що їх голос почутий, це впливає на зростання довіри до влади. Потрібно сказати, що довіра є фактором підтримки легітимності влади та ефективною взаємодією між владою і громадянами.

Основні фактори, які сприяють розвитку довіри, є такими: чесність і цілісність, що означає більшу довіру до тих політиків, які є правдивими у своїх діях. Також влада, яка є проявляє цілісність та прозорість у своїх діях та прийнятих рішеннях, заслуговує підтримку громадян. Крім того, люди довіряють тим, хто є компетентним і здатним досягти результатів за рахунок ефективного управління, успішних рішень та дій, тобто йдеться про такий фактор підвищення довіри як компетентність та ефективність.

Важливими в діяльності політичної влади є здатність поважати принципи рівності і справедливості. Люди довіряють тим, хто дотримується цих принципів у своїх діях і прийнятті рішень. Влада, яка прагне до втілення рівності і справедливості у своїй політиці, гідна знаходить розуміння та підтримку громадян. Слід також звернути увагу на ідентифікацію та співпрацю. Люди довіряють тим, з ким вони відчувають спільність інтересів та мети. Влада, яка знає інтереси та потреби громадян та ідентифікує себе з ними, спирається на довіру і розуміння.

Насамкінець дозволимо собі скористатись продуктивними думками, висунутими В. Васютинським у його концепції інтеракційної психології влади(2005). Дослідник згенерував надзвичайно продуктивну ідею про те, що влада-примус і влада-вплив можуть розглядатися як полюси владного, кратичного континууму. *На полюсі примусу влада як психологічне явище не має місця*(курсив мій -Н.Г.) бо «чистий» примус виключає залучення «підвладної» суб'єктності в процесі взаємодії. На протилежному полюсі впливу влада набуває максимально вираженого характеру впливу маніпулятивного. Це означає, що владно-підвладні відношення існують, але ступінь їхньої вираженості є меншим, ніж десь на середніх рівнях континууму. Річ у тому, що наявність вагової психологічної влади позбавляє суб'єкта потреби вдаватися до складних маніпулятивних побудов. Очевидно, психологічний максимум влади міститься десь між полюсами окресленого кратичного континууму із зсувом у бік полюса впливу[3].

На наш погляд, перспективи розвитку інтеракційної психології влади є великими. Насамперед, тому, що вона вивчає взаємодію між владою і громадянами з точки зору психології і соціальної поведінки. Вона досліджує, як влада впливає на поведінку і сприйняття людей, які взаємодіють з нею, та які психологічні фактори впливають на саму владу. Одним із центральних концептів інтеракційної психології влади є поняття «владної легітимності», тобто сприйняття громадянами влади як законної і справедливої. Від цього сприйняття за певних обставин може вирішуватися доля самої влади.

Список використаних джерел:

1. Цокур Є. Політико-правові концепції феномену політичної влади. Режим доступу: <http://dspace.nbuu.gov.ua/bitstream/handle/123456789/28735/16-Tsokur.pdf>
2. Милосердна І.М. Аналітичний огляд концепцій політичної влади та особливості її реалізації. Режим доступу: http://app.nuoua.od.ua/archive/59_2017/5.pdf
3. Траверсе Т. Психологічні особливості розуміння політичних завдань в умовах цивілізаційних викликів. Режим доступу: https://ipiend.gov.ua/wp-content/uploads/2018/07/traferse_psykholohichni.pdf

4. Васютинський В. Інтеракційна психологія влади. Режим доступу:
<https://lib.iitta.gov.ua/26538/1/monografia.pdf>